

Uitgave Ambachtelijk Korenmolenaarsgilde, Postbus 3086, 3101 EB Schiedam
Juli / Augustus 1991 - Nummer 101 - Verschijnt twee-maandelijks

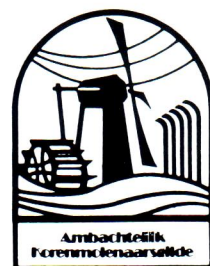
De Oude Knecht in Akersloot ondervindt veel hinder van de populieren in de buurt. Er is een meerjarenplan voor de kap ervan in uitvoering. De bomen links op de foto zijn inmiddels gerooid.

Over hoge bomen.....

Na het extra dikke en indrukwekkende honderdste nummer van Van Haver Tot Gort, dat twee maanden geleden bij u in de bus gleed, nemen we het oude handwerk weer op. Ditmaal een uitgave die in zijn geheel is gewijd aan de belemmeringen die de buitenwereld voor bedrijvige wind- en waterkorenmolens opwerpt. Gerbrand de Vries, van de Vereniging De Hollandse Molens, was zo vriendelijk voor ons een beeld te schetsen van de inspanningen die her en der worden geleverd om de molens van hoge bomen en nare gebouwen te vrijwaren. "De strijd om een goede molenbiotoop eindigt nooit" luidt zo'n beetje zijn conclusie.

Willem Roose, sinds kort in militaire dienst en daarom nauwelijks in de gelegenheid te schrijven (waardoor andere artikelen van hem voorlopig even achterwege blijven), zette zich in nachtelijke wachturen aan een relaas over molenbiotoopproblemen onder collega's binnen ons gilde. Zijn constatering: de bomen groeien, maar de molen blijft klein.

Tot slot waagt mr. Van Noordt Wieringa zich op ons verzoek aan een beschouwing over De Molenaar en de Hinderwet. Het volgend nummer van ons lijfblad zal substantieel aandacht geven aan de Nieuwe Oogst.

Het verbaast buitenlandse bezoekers elke keer opnieuw dat er in Nederland nog zoveel molens draaiende te zien zijn. Echt enthousiast wordt men als verteld wordt dat de molens niet alleen draaien, maar ook nog, zoals vanouds het geval was, graan tot meel malen. Het is nauwelijks voor deze bezoekers te geloven dat het malen van graan ook op beroepsmatige basis gebeurt en dat er tientallen korenmolens zijn die dagelijks in bedrijf zijn en meel aan vele warme bakkers leveren. Ook Nederlandse bezoekers kunnen hun oren soms niet geloven als zij dit horen. De reacties hierop zijn altijd heel positief.

Problemen

Dat vele problemen overwonnen moeten worden alvorens het zover is dat is insiders wel bekend. Veel inspanning moet verricht worden voordat de molen geheel maalvaardig is en klanten moeten worden gezocht en tevreden worden gehouden, wat weer veel te maken heeft met de kwaliteit van het meel. Maar de geïnspireerde molenaar is tegen deze problemen opgewassen en de zaak loopt.

Niet zelden komt er op een bepaald moment een geheel nieuw probleem bij. Er zijn nieuwe plannen in voorbereiding in de omgeving van de molen. De uitvoering van die plannen kan de molenomgeving zodanig verslechteren, dat er grote windbelemmeringen voor de molen ontstaan. Het is bekend dat een vermindering van de windsnelheid met 10% al een vermogensreductie van 27% geeft. Dat kan voor de produktiemolen desastreuze gevolgen hebben. Zodra de plannen bekend worden dienen deze kritisch te worden bekeken en te worden getoetst aan de eisen die de molen aan zijn omgeving stelt. Hierbij kan het rapport "De Inrichting van de Omgeving van Molens" van grote waarde zijn. Dit rapport werd in 1982 uitgegeven door de vereniging "De Hollandsche Molen" en het wordt sindsdien intensief gebruikt door gemeenten, stedenbouwkundige bureaus, molenorganisaties, enzovoort.

De Biotoopwacht

De vereniging "De Hollandsche Molen" besefte echter dat alleen het uitgeven van een rapport niet voldoende was. Zij had sinds haar oprichting in 1923 ruime aandacht geschonken aan het in stand houden van een verantwoorde molenomgeving. Steeds vaker werd een beroep gedaan op de inzet van de vereniging als het ging om het handha-

STRIJD OM GOEDE MOLENBIOTOOP IS NOOIT 'NS KLAAR

ven van voldoende windvang. In overleg met het Gilde van Vrijwillige Molenaars werd de landelijke biotoopwacht opgericht, een initiatief van de heer E. Smit. Thans bestaat deze biotoopwacht uit ruim 160 personen die regelmatig van de heer Smit overdrukken uit de Staatscourant toegezonden krijgen. Hierin staat te lezen dat een bestemmingsplan ter visie ligt. De biotoopwacht informeert bij de gemeente naar de consequenties voor de molen in dat gebied. Als blijkt dat er plannen zijn om te dicht bij de molen, te hoog te bouwen dan komt hij in het geweer.

Er zijn verschillende mogelijkheden. De biotoopwacht zal zeker contact opnemen met de betreffende molenaar. Zij zullen het samen eens moeten worden over de te volgen tactiek. Overleg met een regionale molenstichting of -vereniging ligt voor de hand. Verder zal hij contact opnemen met de "meldkamer" van de biotoopwacht die zich op het kantoor van De Hollandsche Molen bevindt. Vervolgens wordt afgesproken wie bezwaren indient tegen de plannen.

De Procedure

Als er een bezwaar ingediend wordt is het van groot belang dat de daarvoor gestelde termijnen in de gaten worden gehouden want als de bezwaren te laat worden ingediend, worden zij niet ontvankelijk verklaard.

Indien de gemeente de bezwaren ongegrond verklaart, kan vervolgens bezwaar worden aangetekend bij de Provincie. Ook hier is het zaak om de bezwaren binnen de termijn van de ter visie legging, in te dienen. Als blijkt dat ook de provincie geen oog heeft voor de molenbelangen en de belangen van de tegenpartij zwaarder laat wegen, dan wordt bezwaar aangetekend bij de Raad van State waarna een Kroonuitspraak volgt. Het is de voorgaande jaren meerdere malen voorgekomen, dat de Kroon de molenbelangen een hogere prioriteit gaf dan de belangen van de tegenpartij. Aldus werd in laatste instantie het beroep gegrond verklaard. Op deze manier wordt tevens een belangrijke jurisprudentie opgebouwd waarvan in andere gevallen weer gebruik gemaakt kan worden. Hoe de adviseur van de Raad van State soms tegen de molenbelangen aankijkt blijkt uit onderstaand voorbeeld, dat zeer recent (1991) is.

Een stellingkorenmolen die op een plaats staat waar al sinds de middeleeuwen een molen staat, wordt bedreigd door oprukkende bebouwing. Tegen het bestemmingsplan werd bezwaar gemaakt. De adviseur schrijft:

— "Voor het behoud van een molen en voor het tegengaan van verval is het van belang dat hij regelmatig in werking wordt gesteld. Voorts ontleent een monument zijn waarde niet alleen aan zichzelf maar ook aan het geheel dat hij

vormt met zijn omgeving. Met appellant (de bezwaarmakende) ben ik derhalve van mening dat de windvang en het zicht op de molen zo goed mogelijk dienen te worden gegarandeerd. De vraag of de molen al dan niet beroepsmatig wordt gebruikt acht ik niet bepalend voor het recht op bescherming van de windvang."

– "Mijns inziens dienen in het plan voorschriften te worden opgenomen die expliciet zijn gericht op de bescherming van de windvang en het aanzicht van de molen."

– "Gezien het belang van een goede windvang en een goed zicht op de molen, acht ik het van belang dat in het plan bepalingen worden opgenomen die het tegengaan van beplanting (ook door particulieren) op voor de molen ongunstige locaties mogelijk maken. Te denken valt in dit verband aan een aanlegvergunningstelsel voor het gebied binnen 300 mtr. rond de molen. Ook om deze reden kan mijns inziens de bestemming "woongebied" op de hiervoor omschreven gronden niet in stand blijven."

Met deze opvatting kan elke molenaar zijn voordeel doen. Wat hierboven voor draaiende molens wordt verdedigd, gaat in nog veel grotere mate op voor in bedrijf zijnde molens. De beroepsmolenaar kan bovenstaande argumenten nog verder aanvullen, omdat de molen zijn bedrijf is en er een economische noodzaak bestaat deze in bedrijf te houden.

Praktijkgevallen

Over het algemeen staan de ambachtelijk in bedrijf zijnde molens er niet zo slecht bij. In het mei/juni nummer van "Haver tot Gort" worden al deze molens nog eens met foto en al getoond. Samen met de niet-embleemgerechtigden zijn dit er drie en veertig. In het boekje "Het Nederlandse Molenbestand", 8e druk worden voor deze molens de biotoopcijfers vermeld. Deze cijfers lopen van 1 tot 5 waarbij: 1= slecht; 2= bedenkelijk, 3= matig, 4= aanvaardbaar, 5= goed. Alle ambachtelijk werkende (wind)molens zouden het cijfer 5 moeten hebben.

Inventarisatie levert het volgende op:

14 molens met het cijfer 5,

15 molens met het cijfer 4,

11 molens met het cijfer 3,

3 molens geen cijfer bepaald. (Dit zijn De Hoop, Oud-Zevenaar; Joannusmolen, Heumen; Sara Catharina, Kerkdriel).

Brasser's molen in Biggekerke, vóór en na de behandeling. In 1988 (boven) staan de bomen er nog, en nu (onder) zijn ze verdwenen.

Aan de molenomgeving met het cijfer 3

valt het een en ander te verbeteren. De molens die in de voorliggende jaren onder de aandacht van de "meldkamer" van De Hollandsche Molen werden gebracht zijn de volgende:

— De Hoop te Stiens, cijfer 3. Hier zijn te hoge bomen de boosdoener. Zij veroorzaken een flinke windbelemmering. Er vonden enkele gesprekken plaats met de gemeente. Als de bomen, die in het bezit zijn van de gemeente, gesnoeid of gekapt zullen worden dan kan met meer recht van spreken aan particuliere eigenaren (bestuur van een zwembad) gevraagd worden hetzelfde te doen.

— De Vlijt te Diever, cijfer 3. Door bezwaar aan te tekenen tegen de bouw van enkele bungalows in de omgeving van de molen, kwam het gesprek over de slechte omgeving pas goed op gang. Inmiddels werd een aantal hinderlijk hoge bomen gekapt en er zullen er in de toekomst meer volgen. Het kappen van bomen kan op veel weerstand van de plaatselijk bevolking stuiten. Daarom moet er een plan op termijn gemaakt worden zodat de bomen heel geleidelijk en onopvallend (lieft in de winter) verdwijnen.

— De Hoop te Kropswolde. Tegen de uitbreiding van een gebouw van de Electriciteitsmaatschappij werd bezwaar aangetekend. Na overleg werd een voor de molenaar acceptabel plan ontwikkeld.

— De Vier Winden te Vragender, cijfer 3. Tegen de bouw van te hoge silo's bestonden grote bezwaren die aan de gemeente kenbaar gemaakt werden. Helaas ging hier het bedrijfsbelang van de naastliggende veevoerfabriek boven de molenbelangen en verrees de silo.

— Brassers Molen te Biggekerke, cijfer 3. Samen met de actieve biotoopwachter werd het "wegschap" benaderd en een plan opgesteld om de hoge bomen langs de toegangswegen te kappen. Dit is inmiddels uitgevoerd, maar er dient nog veel te verbeteren want de situatie is nog niet zoals het zijn moet.

— De Oude Knecht te Akersloot, cijfer 3. In overleg met het Hoogheemraadschap, de eigenaar van de langs de molen lopende weg, werd ook hier een meerjarenplan opgesteld. Er zijn inmiddels 15 hoge populieren gekapt en er zullen er zeker nog meer volgen.

— De Lelie te Ommen, cijfer 4. Inspraak in het bestemmingsplan had tot resultaat dat de bebouwing onder de stelling blijft.

— De Hoop te Bavel, cijfer 4. Op tijd werd gereageerd toen bekend werd dat er langs de snelweg die de molen op korte afstand passeert, een 5 meter hoge geluidswal zou worden gemaakt.

De nieuwe molen van Stiens heeft veel last van omringend geboomte. Ooit wenste molenaar Bas Kalkman het een 'flink zuur regenbuitje' toe...

De hoogte van de wal werd, in de omgeving van de molen, teruggebracht tot 3 meter en de vorm werd aangepast waardoor deze wal er minder volumineus uitziet.

— De Maagd te Hulshorst, cijfer 4. Kort nadat de restauratie gereed kwam, wilde de gemeente een rij woningen vlak naast de molen bouwen. Deze woningen zouden een nokhoogte van 8 meter krijgen, terwijl de stelling slechts drie meter hoog is. Er werd bezwaar aange tekend en de provincie Gelderland werd op de hoogte gebracht. Het bestemmingsplan kreeg de goedkeuring van de provincie niet en de bouw van de woningen bleef achterwege.

— De Vlijt te Wageningen, cijfer 5. Dreigende windbelemmering door aangekondigde flatbouw binnen het "leefgebied" van de molen. Door bezwaren, mede van de molenaar, kon de nokhoogte worden beperkt en bleef de biotoop goed.

Waar het om gaat

Ingroeiing en inbouw van molens vormt de grootste bedreiging voor het molenbestand. Verminderde windvang heeft, zeker voor een dagelijks werkende molen, desastreuze gevolgen. De molenaars dienen bereid te zijn zich

volledig in te zetten voor het behoud van een goede molenbiotoop. Daarbij kunnen zij een beroep doen op de eerder genoemde organisatie die zich met deze problematiek bezig houden. Zij moeten weten wat er in het bestemmingsplan staat over bouw mogelijkheden bij de molen. Indien dat niet strookt met de molenbelangen kunnen zij met de gemeente overleggen het bestemmingsplan te herzien. Als er eenmaal een aanvraag voor het bouwen van bv. een hoge flat naast de molen, bij de gemeente is binnengekomen, kan de gemeente deze aanvraag niet meer weigeren. Het gaat er om dat elke molenaar (en elke molenorganisatie) geen genoegen neemt met de bestaande minder goede molenomgeving en dat hij er alles aan doet dat deze omgeving niet slechter wordt.

Er is nog genoeg werk aan de winkel.

MOLENAAR & HINDERWET

De molen is afhankelijk van zijn milieu, want wat begint de molenaar, indien er geen wind- of waterkracht voorhanden is? Om zich permanent van deze krachten te kunnen bedienen staan hem enkele middelen ten dienste, waarbij hij echter, hetzij van de overheid, hetzij van de medewerking van de eigenaren van naburige percelen, afhankelijk is. Gedoeld wordt op een regeling door middel van een bestemmingsplan of provinciale verordening dan wel door vestiging van een erfdiensbaarheid of persoonlijk recht met kettingbeding.

Een uitvoerige beschrijving van die middelen en hun beperktheid leest u in het rapport, getiteld 'De inrichting van de omgeving van molens', in 1982 uitgebracht door de vereniging De Nederlandsche Molen.

Vaststaat dat de molen een inrichting is die voldoende ruimte nodig heeft, niet alleen om zijn functioneren zeker te stellen, maar ook om het onbelemmerde zicht op deze bijzondere monumenten mogelijk te maken en te handhaven.

Hoewel de molen toch vooral in Nederland is gecultiveerd en belangrijk symbool is van onze nationale uitstraling, zou gezegd kunnen worden dat ons land in feite een hoogst ongelukkige vestigingsplaats voor deze monumenten is geworden. Wij leven immers in één van de dichtstbevolkte landen ter wereld, waar met name de wind- en waterkrachtvoorziening, hoewel ruimschoots aanwezig, door de voortgeschreden verstedelijking en industrialisering, alsmede door waterstaatkundige werken, moeilijk te benutten is.

Gelukkig draagt het gros van onze bevolking de molen een warm hart toe en is geneigd iets te doen om de instandhouding ervan mogelijk te maken. De overheid doet daarbij letterlijk en figuurlijk een duit in het zakje.

Maar de molen is niet alleen monument, doch ook gebruiksvoorwerp, want molens behoren te draaien en voor datgene te worden benut, waartoe zij ook eertijds werden gebruikt, zoals het malen van granen tot meel. Dat is een ambachtelijk en geen industrieel proces, zij het dat de molenaar zich in de periferie van zijn activiteit wel bedient van een enkel modern hulpmiddel als een lopende band. Per slot van rekening is het economisch gesproken al moeilijk genoeg het ambachtelijke hoofd boven water te houden.

Inmiddels zijn wij in ons land tot de ontdekking gekomen dat de industriële revolutie niet alleen maar voordelen heeft gebracht, maar ook negatieve kanten kent, waaronder niet in het minst de vervuiling van ons milieu. Ook dat heeft van doen met onze bevolkingsdichtheid, want ons land herbergt op een kleine oppervlakte niet alleen relatief veel inwoners, maar ook veel bedrijven.

Dat de industrie wel eens negatieve invloeden op het milieu zou kunnen hebben bevroedde men al in 1875 toen de eerste Hinderwet van kracht werd. Deze leidde echter tot in een vrij recent verleden een sluimerend bestaan: eerst het zich bewust worden van de werkelijke schade door de bedrijven aan het milieu was de reden actief aandacht aan zijn bepalingen te gaan geven. Het was toen al rijkelijk laat, de bewustwording kwam als een onder water gehouden kurk naar boven schieten en, zoals in zo'n situatie gebruikelijk, de maatregelen, waaronder de milieunormen, werden in rap tempo en bij herhaling aangescherpt.

'Malerijen van graan'

Rondziende in ons landschap ontwaarde men niet alleen fabrieken en installaties, maar ook andere 'inrichtingen' in de zin van de Hinderwet die, zoals het heet 'gevaar, schade of hinder' aan de omgeving kunnen berokkenen. Tot die inrichtingen behoren zonder twijfel ook molens, daar zij in het Hinderbesluit met name als zodanig worden aangevoerd in de categorie 'Malerijen van graan', zij het dat de wetgever bij deze omschrijving waarschijnlijk niet aan wind- en waterkracht heeft gedacht.

Het valt niet te ontkennen dat stofemissie, om maar een moderne term te gebruiken, bij molens kan voorkomen en dat bij het malen geluid wordt veroorzaakt, al zal een en ander in vergelijking met de industriële broeders op aanzienlijk lager niveau liggen. Hoe geluidsarm draaien de molenwieken! Niettemin staat vast dat molenaars in het bezit behoren te zijn van een hinderwetvergunning.

Geconstateerd moet daaruit worden dat niet meer alleen het milieu bedreigend is voor de molenaar, maar de uitoefening van het molenaarsambacht, in hoe bescheiden mate ook, eveneens voor het milieu.

Het aangename van deze situatie is dat in veel gevallen het een het ander op-

heft: wordt door bebouwing de windvang voor de molen niet belemmerd, dan zijn er evenmin woonobjecten in zijn omgeving, die gevaar, schade of hinder kunnen ondervinden van zijn activiteiten. Daarbij mag worden bedacht dat de afstand, die een windmolen nodig heeft om onbelemmerd te functioneren groter zal zijn dan de afstand om hinder te voorkomen.

Nu zal het laatste zijn wat de molenaar wenst, dat hij het milieu rondom zijn molen 'vervuilt'. Het zal in veel gevallen gaan om een formaliteit, waarbij hem door Burgemeester en Wethouders een hinderwetvergunning wordt verleend onder zodanige voorschriften, dat daaraan gemakkelijk kan worden of wellicht reeds is voldaan. Vooropgesteld moet worden dat aan te brengen ingrijpende en kostbare milieuvoorzieningen uit den boze dienen te zijn, zowel om de molen op zich onaangestast te laten als om economische redenen.

Eén ding staat vast: hoge objecten, in het bijzonder in het vrije landschap, plegen op zich reeds een vorm van hinder te veroorzaken, die met de term 'horizonvervuiling' wordt aangeduid. Maar hoewel redelijk hoog, kan de molen niet anders dan als horizonverfraaiend worden gezien.

Mr. H.W. van Noordt Wieringa

In de oogstrelende Molengalerij uit Nummer 100 is een onzorgvuldigheid geslopen. Onder de foto van de molen **De Zwaluw in Birdaard** hadden twee molenaars moeten worden genoemd, terwijl er maar één werd vermeld. De correcte weergave is: Molenaars J. Tolenaar en M. Hibma.

Bomen groeien, de molen blijft klein...

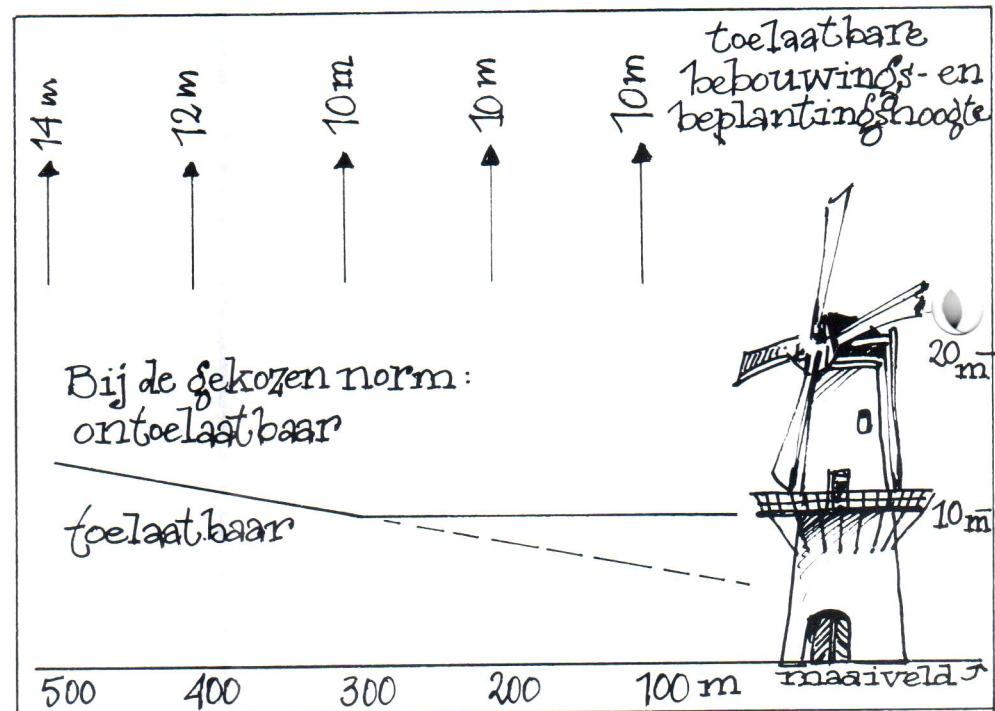
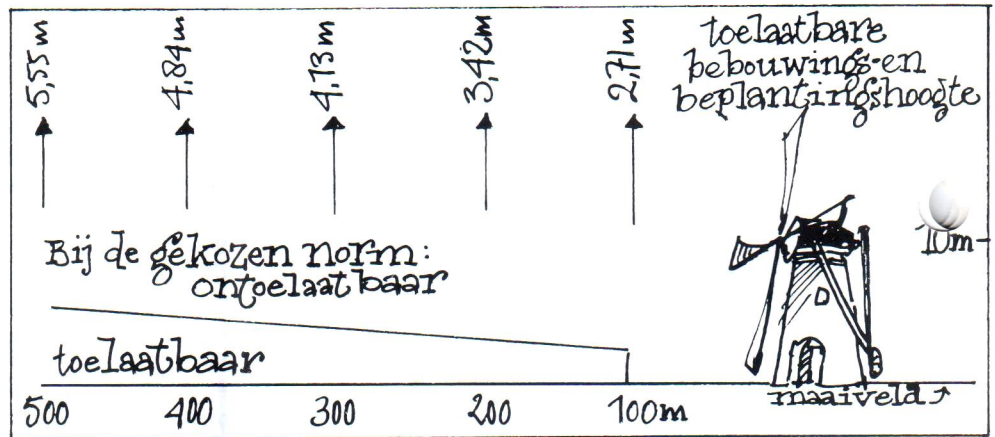
Windbelemmering- te veel molens worden er tijdens hun functioneren door gehinderd. Iedere molen, of deze nu op vrijwillige of op professionele basis in bedrijf is, heeft er recht op dat een redelijk functioneren is gegarandeerd. Wie nu denkt dat de bij ons Ambachtelijk Korenmolenaarsgilde aangesloten molens geen biotoopproblemen kennen, komt echter bedrogen uit. Laten we maar eens een vrij willekeurig overzicht van probleemgevallen geven.

Het landschap tussen Roosendaal en Etten-Leur is, evenals het grootste gedeelte van Noord-Brabant, tamelijk bosrijk. Het is voor mij iedere keer weer een vreemde ervaring om De Heimolen in Bosschenhoofd, die je vanaf de rijksweg kunt zien, te moeten zoeken met de vraag 'in welk bos staat-ie nou ook al weer?' De Heimolen is zo langzamerhand meer een bosmolen geworden en het is een blijvende bron van verbazing dat hij onder zijn, toch uitgesproken benauwde omstandigheden, nog zo gemakkelijk draaien kan. Feitelijk is een situatie als in Bosschenhoofd verre van ideaal te noemen en vaak staat een dergelijke omgeving het exploiteren van een windmolenaarsbedrijf danig in de weg.

Zuur regenbuitje

Is het in dat licht gezien verwonderlijk dat molenaar Bas Kalkman van De Hoop in het Friese Stiens in Van Haver Tot Gort nummer 90/1989 'zijn' bomen een flink zuur regenbuitje toewenst? Nee, dat de molen wordt gehinderd door hoge populieren op slechts 150 meter afstand - in het overigens zo supervlakke landschap van Friesland - is volstrekt onacceptabel.

Wie de maximaal toegestane belemmeringshoogten bekijkt aan de hand van de figuren die destijds in het rapport 'De inrichting van de omgeving van molens' werden gepubliceerd, zal zien dat van opgaande populieren binnen een straal van 1000 meter rondom

Voorbeelden van de toepassing van de regels voor windbelemmering bij resp. een grondzeiler en een stellingmolen. (Naar: 'De inrichting van de omgeving van molens'.)

een molen eigenlijk nooit sprake kan zijn. Soms wordt deze vuistregel, bij wijze van compromis, teruggeschroefd tot de '1:30 regel' (d.w.z. op 30 meter

afstand van de molen mag de maximale belemmeringshoogte 1 meter zijn en voor elke 30 meter verder van de molen mag daar een meter bijkomen). Maar ook aan deze absolute minimum eis lijkt de situatie in Stiens bij lange na niet te voldoen.

Opgaand geboomte toe het bovenste roedetopje op slechts 50 meter van de molen is natuurlijk helemaal uit den

Voor de molen in Radewijk is het bomenleed nu geleden.

boze. Toch heeft de molen van Radewijk jarenlang met een dergelijke windbelemmering te kampen gehad. Nadat zo'n tien jaar geleden de nodige bomen op het zuidwesten verwijderd waren, restte nog veel geboomte op het noorden en langs de weg ten oosten van de molen. Thans zijn de meeste bomen verdwenen, maar het is niet van de ene dag op de andere gegaan.

Jammer van die ene boom

Molenaar Tonny Moes, die al meerdere jaren actief is bij molenaar Ter Voorde in Radewijk, heeft zijn werkterrein inmiddels uitgebreid met de forse stellingmolen De Leeuw in Bathmen. Hij heeft ook hier geen optimale biotoop aangetroffen. De gemeente zegde echter alle medewerking toe en liet de windbelemmerende bomen ten zuiden van de molen aan de weg verdwijnen. Jammer van die ene boom van de buurman aan de noordkant, die net iets te groot is en net iets te dicht bij de molen staat...

Overigens komen we in Bathmen nog een ander interessant aspect van 'biotoopzorg' tegen. Aanvankelijk wilde men de bijgebouwen tegen de molen in het kader van de restauratie afbreken. Men is daar gelukkig op teruggekomen en blijven ze nu staan. Een situatie als in Bathmen staat niet op zich, maar komt wel vaker voor. Over bijgebouwen wordt namelijk te vaak nogal laatdunkend gedaan. Het liefst breekt men ze bij een restauratie af. Verzeild geraakt in een truttig gemeenteparkje, totaal niet in overeenstemming met het karakter van de molen als maalwerktuig, staat de molen dan weer 'mooi vrij'. Men vergeet echter dat bijgebouwen deel uitmaken van een vroeger mole-

naarsbedrijf en als zodanig meegere-staureerd zouden moeten worden.

Loodsdak platter

Vaak stammen dergelijke aan- en bijbouwsels uit de tijd dat de windmolen nog in bedrijf was. Windbelemmering leveren ze doorgaans niet of nauwelijks op. Is dat wel het geval, dan zou men afbraak kunnen overwegen. Of het dak eraf halen, zoals enkele jaren geleden gebeurde met de loods van molenaar Jochijms van de welbekende Zuidmolen in Groesbeek. Het zadeldak van de loods hinderde de zuidenwind dusdanig, dat het door een platdak moest worden vervangen.

Ook voorzien van een plat dak, maar als geheel wel iets te hoog, is het bejaardenhuis ten oosten van de molen. Vroeger was hier een voetbalveld, dus daarmee was niets aan de hand. Een

alle bomen in fasen zouden worden ingekort tot een hoogte van zo'n drie meter.

Maar wat een pech. Niet de burgemeester, maar een minder begripvolle wethouder bleek ruimtelijke ordening in zijn portefeuille te hebben. Sinds dat bekend is worden er af en toe symbolisch wat bomen gerooid, maar wordt vooral de onderbegroeiing danig gesnoeid. Gevolg: voetballers in de wind, molen uit de wind. De hele kwestie lijkt zo langzamerhand op een politiek steekspel op z'n smalst, waarbij argumenten ver te zoeken zijn.

Meer succes werd geboekt bij het Wegschap Walcheren dat al het hoogopgaande geboomte aan de Oostweg, binnen een straal van 250 meter rondom de molen, rigoureus liet kappen en met een beroep bij de Kroon (!) in 1972, door molenaar Brasser zelf aangespannen. Hij bereikte ermee dat alle

De molen van Bathmen. Eén klein probleem: de overgebleven boom.

logische gedachte? Nou, dat valt tegen. In Biggekerke weet men over voetbalvelden mee te praten. Men heeft namelijk de gewoonte om sportvelden rondom te voorzien van een flink scherm met opgaand geboomte. Dat werpt niet alleen veel schaduw en blad op het veld, maar wanneer er toevallig ook nog een molen in de nabijheid staat, levert het bovendien de nodige windbelemmering op. In Biggekerke is dat het geval in het zuidwesten. De boompjes werden groter, de molen bleef klein. In 1987 zegde de burgemeester toe dat

uitbreidingsplannen bij de molen op tenminste 250 meter bij de molen vandaan moesten blijven.

Ook Hans Dobbe van de molen De Vliet in Wageningen wist indertijd te voorkomen dat een flat in de nabijheid van zijn molen te hoog zou worden. Na beraad werd besloten om de flat enkele etages te verlagen.

De Bökkersmölle in Olst werd omstreeks 1985 bedreigd door een geplande bedrijfsvestiging vlakbij de molen. Die zou niet alleen de molen alle westenwind hebben ontnomen, maar had bovendien ernstig gevaar opgeleverd voor de fundering door de grootscheepse graafwerkzaamheden die nodig waren. Na zeer veel praten kon een

compromis worden bereikt: het gebouw zou nog nauwelijks de stellinghoogte overschrijden.

hebben. Een beetje bronsgroen eikehout zou er als geroepen komen.

Willem Roose

Teveel regenwater

Tot slot aandacht voor een minder alledaags, maar daarom niet minder ernstig biotoopprobleem. De Bovenste Molen in Mechelen, een waterradmolen, wordt geteisterd door de intensieve landbouw. In Van Haver Tot Gort nummer 88/1989 lezen we: 'Omdat vrijwel alle weilanden die aan de Geul grenzen tegenwoordig gedraineerd zijn (én omdat er te weinig bomen meer groeien op die weilanden), loopt het regenwater in plaats van in de grond te zakken in één keer in de Geul. Deze rivier zwelt enorm aan en wordt dan zelfs zo hoog, dat de Bovenste Molen de hoeveelheid water niet meer aan kan. Gevolg: de sluis moet open zodat de afslagtak meer water moet opnemen. Daardoor komt er in de molentak weer te weinig water en kan het rad niet meer draaien, omdat het verval te klein is.'

Zo zien we dat, terwijl bij windmolens vooral bomen de kwaaië pier zijn, een watermolen die bomen hard nodig kan

Ballotages

Ballotage voor **gezel-molenaar** is aangevraagd door:

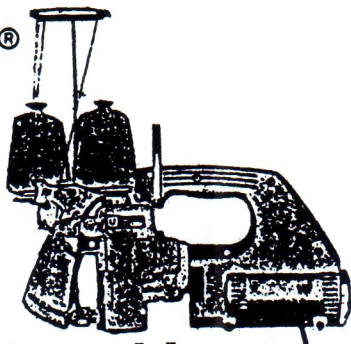
De heren P.C. Koger van korenmolen "De Otter" in Oterleek, en A.J.C. Mes van molen "De Hoop" in Wervershoof. Om **meester-molenaar** te worden stellen zich de volgende kandidaat:

M.O. Koop van molen "De Roode Leeuw" in Gouda, C.A. den Uyl van molen "De Vrijheid" in Schiedam, F.J. Kroon van molen "De Vrijheid" in Schiedam, J.G. Tollenaar van molen "De Zwaluw" in Birdaard, P.A.M. Sturkenboom van "De Witte Molen" in Nijmegen, H.J.M. Klein Gunnewiek van molen "De Vier Winden" in Vragender en A.R. Wolters van molen "De Lelie" in Ommen.

Leden die gefundeerde bezwaren hebben kunnen die per omgaand kenbaar maken.

Union Special®

Fa. DENA
Postbus 209
8250 AE Dronten
Telefoon 03210 - 187 26
Telefax 03210 - 187 28

**zakkennaaimachines
onderdelen en garens**

Graanhandel „Trigo” B.V.
POSTBUS 1174 - 3300 BD DORDRECHT (HOLLAND)

**Al 20 jaar leverancier
van goede baktarwe.**

Telefoon: 078-174233

**Voor meelzakken
en zakband
naar**

**Van Randeraad's
Zakkenhandel**

Zuidzijde 118 a
2411 RW BODEGRAVEN
Telefoon (01726) 16139
's Avonds na 18.00 uur:
telefoon (03488) 614

**PAPIEREN
ZAKKEN**

voor ambachtelijk
gemalen granen
uit voorraad leverbaar:
afm. 50 x 90 cm.,
onbedrukt.

Sterk concurrerende
prijzen voor het maken
van zakken volgens uw
opgave van afmeting en
druk.

Handelonder-
neming
M. de Cort B.V.
Beneluxstraat 10
5061 KE
OISTERWIJK
Telefoon:
04242-83125

Vele soorten hardhout o.a.

**AZIJNHOUT
GROENHART
POKHOUT**

AMSTERDAMSCH
FIJNHOUTHANDEL
Minervahavenweg 14
1013 AR Amsterdam
tel. 020-828079